ا گرنباشد آنرافرزندی پس ا گرخواهران دوباشند پس ایشان را ست دوسوم حصه آنچه بگذاشته است وا گرایشان جماعت باشندمردان و زنان پس مردراست مانندِ حصه دوزن بیان می کندخدای برای شما تا گمراه نشوید وخدابهمه چیز داناست (١٧٦) .

سوره مائده مدنی است وآن یکصد وبیست آیت وشانزده رکوع است

سُورَةُ الْمَائِدَة

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

بنام خدای بخشاینده مهربان .

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ ۚ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ ۗ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ①

ای مومنان وفاکنید بعهد ها(یعنی عهدی که باخدابسته ایددرالتزام احکام اوتعالی) حلال کرده شده برای شما چهار پایان ازقسم اَنعام مگر آنچه خوانده شد برشما[1] نه حلال دارندِه شکار درحالتی که محرم باشید هرآئینه خدا حکم میکند آنچه می خواهد (١) .

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا ۚ وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا ۚ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا ۘ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ

ای مسلمانان هتك حرمت مکنید نشانهای خدارا ونه ماه حرام را[2] ونه قربانی را وآنچه درگردن اوقلاده می اندازند ونه قصد کنندگان بیت الحرام راکه می طلبند فضلی ازپروردگار خویش وخوشنودی ازوی[3] وچون احرام کشادید پس شکار

(١) یعنی شتر و گاؤ و گوسفند واین سه قسم رااَنعام گویند حلال است مگرمیته، موقوذه وآنچه بیاید والله اعلم .
(٢) یعنی قتال دررجب وذیقعده وذی الحجه ومحرم نه بایدکرد والله اعلم .
(٣) یعنی تعرض حاجیان ومعتمران مسلمانان نبایدکرد ولقطهٔ ایشان نباید گرفت =

وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

بکنید۔ وحمل نکند شمارا دشمنی گروهی بسبب آنکه بازداشتند شمارا ازمسجد الحرام[1] برتجاوزکردن ازحد وبایکدیگر مدد کنید برنیکوکاری و پرهیز گاری وبایکدیگرمددمَکُنید برگناه وستم وبترسید ازخداهرآئینه خدا سخت است عقوبت او[2] (۲) .

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَن تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ ۗ الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ ۚ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِّإِثْمٍ ۙ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣﴾

حرام کرده شد برشما مردار وخون (یعنی خون مسفوح) و گوشتِ خوك و آنچه نام غیر خدا بوقت ذبح اویاد کرده شودوآنچه به خفه کردن مرده باشد وآنچه بسنگ یابعصامرده باشد وآنچه ازجای بلند افتاده بمیرد وآنچه به شاخ زدن مرده باشد و آنچه درنده خورده باشد الاآنچه بعد آفتهاذبح کرده باشید، حرام است آنچه ذبح کرده شود به نام بتها[3] وحرام کرده شدآنکه طلب کنید معرفت قسمت خود به تیرهای فال این همه فسق است ـ امروزناامید شدند کافران ازدین شما پس مترسید ازایشان وبترسید ازمن امروزکامل کردم برای شمادین شمارا

= والله اعلم .

(۱) یعنی پیش ازفتح مکه و پیش ازآنکه مسلمان شوند والله اعلم .

(۲) مترجم گویدحکم تغلیظ تحریم قتال دراشهر حرم مخصوص است بمسلمین بدلیل آیت سوره بقره و تحریم تعرض حاجیان نیز به مسلمین آیت سورهٔ براءت واین آیات آخرمانزل است منسوخ داشتن آنهاچنانکه عامه مفسرین گویند راست نمی آید والله اعلم .

(۳) مترجم گویدیعنی برصورت قبر والله اعلم .

وتمام کردم برشمانعمت خودرا واختیار کردم اسلام را دین برای شما پس هرکه ناچار شود در گرسنگی غیر مائل به گناه پس هرآئینه خدا آمرزنده مهربان است[١] (٣) .

يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَآ أُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ ۙ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ ٱلْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ ٱللَّهُ ۖ فَكُلُوا۟ مِمَّآ أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَٱذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَيْهِ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٤﴾

سوال می کنندتراچه حلال کرده شد برای ایشان بگوحلال کرده شد برای شماپاکیزه ها[٢] وآنچه آموخته باشید اورا ازجانوران شکاری درحالتیکه شکار تعلیم کنندگانید می آموزیداین هارا بعض آنچه خدای تعالی شمارا آموخته است پس بخورید ازآنچه نگاهداشتندبرای شما[٣] ویادکنید نام خدارا برآن[٤] وبترسیدازخدا هرآئینه خدا زودحساب کننده است (٤) .

ٱلْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ ۖ وَطَعَامُ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ حِلٌّ لَّكُمْ ۖ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ ۖ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ

امروزحلال کرده شدبرای شماپاکیزه ها وطعام اهل کتاب حلال است برای شما وطعام شما حلال است برای ایشان[٥]

---

(١) مترجم گوید یعنی درمخمصه خوردن مردار جائزاست ونزدیك ابی حنیفه فائده لفظ غیر مائل بگناه آنست که زیاده ازضرورت نخورد ونزدیك مالك وشافعی آنست که قاطع طریق و سارق رارخصت نیست واین آیت آخر قرآنست بعد ازین هیچ آیت نازل نه شد والله اعلم .

(٢) آنچه عرب پاکیزه دانند والله اعلم .

(٣) مترجم گوید یعنی نخورده وندریده باشند برای خوردن خود والله اعلم .

(٤) مترجم گوید یعنی نزدیك ارسال جانوران شکاری والله اعلم .

(٥) مترجم گویدیعنی آنچه براهل کتاب حلال بود برشماحلال ست مثل گوسفندو گاؤ وآنچه برشما حلال کرده شد بر کسیکه ازایشان مسلمان شود حلالست مثل شترو ذی ظفروقبیله ها یهود و نصاری را دریں باب اعتبارنیست والله اعلم.

مِنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ اِذَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ مُحْصِنِيْنَ غَيْرَ مُسٰفِحِيْنَ وَلَا مُتَّخِذِيْٓ اَخْدَانٍ ۭ وَمَنْ يَّكْفُرْ بِالْاِيْمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ ۠ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ۝۵

وحلال کرده شد برای شما محصنات اززنانِ مسلمانان ومحصنات اززنانِ کسانیکه کتاب داده شدند پیش ازشما چون بدهید ایشان را مهرایشان عفت طلب کنان نه شهوت رانندگان ونه دوست پنهان گیرندگان وهرکه نامعتقدِاسلام باشد پس نابودشد عمل او واودرآخرت اززیان کاران ست[1] (۵) .

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوْا وُجُوْهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوْا بِرُءُوْسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى الْكَعْبَيْنِ ۭ وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوْا ۭ وَاِنْ كُنْتُمْ مَّرْضٰٓى اَوْ عَلٰي سَفَرٍ اَوْ جَاۗءَ اَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ الْغَاۗىِٕطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَاۗءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَاۗءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ ۭ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝۶

ای مسلمانان چون برخیزید بسوی نماز پس بشوئید رویهای خودرا ودست های خودرا تاآرنج های و مسح کنید سرهای خودرا وبشوئید پائیهای خودرا تاشتالنگ و ا گر باشید باجنابت پس غسل کنید وا گرباشید بیمار یا مسافر یا بیایدیکی ازشما (ازقضاء حاجت) ازخلاجای یامساس کرده باشید زنان را[2] پس نیابید آب پس قصد کنید خاك پاك را پس مسح کنید ازآن خاك بروی خودودست خود نه می خواهد خدا که مشروع کندبرشما مشقتی ولیکن می خواهد که پاك سازدشمارا وتمام کند نعمت خودرابرشما تاشود که شکر گزاری کنید (٦) .

---

(۱) مترجم گویدمحصنات اینجانزدیك امام ابی حنیفه بمعنی پارساست ونزدیك شافعی بمعنی آزاد واز (غیر مسافحین) مفهوم شدکه نکاح متعه درست نیست واز (ولامتخذی اخدان) مفهوم شدکه نکاحِ سرّ درست نیست والله اعلم .

(۲) مترجم گوید یعنی جماع کرده باشید ونزدیك شافعی دست رسانیدن بزنان ناقض وضوست والله اعلم .

وَاذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَمِيْثَاقَهُ الَّذِيْ وَاثَقَكُمْ بِهٖٓ ۙ اِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا ۡ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ۝

و یادکنید نعمت خدارا برخویش وپیمان خدارا که عهد بسته است باشمابآن پیمان آنگاه که گفتید شنیدیم وفرمان برداری کردیم[1] وبترسید ازخدا هرآئینه خداداناست بآنچه درسینه هاباشد (۷) .

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُوْنُوْا قَوّٰمِيْنَ لِلّٰهِ شُهَدَاۗءَ بِالْقِسْطِ ۡ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوْا ۭ اِعْدِلُوْا ۣ هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ۡ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝

ای مسلمانان متعهد حق خدا باشید گواهی دهند گان براستی وحمل نکند شمارا دشمنی قومی برترك عدل عدل کنید عدل نزدیك تراست به پرهیز گاری وبترسید ازخدا هرآئینه خداآگاه است بآنچه می کنید (۸) .

وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ۙ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ عَظِيْمٌ ۝

وعده کرده است خدابه کسانیکه ایمان آوردند وکارهای شائسته کردند باین مضمون که ایشان راست آمرزش و مزدِبزرگ (۹) .

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ اُولٰۗىِٕكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ۝

وکسانی که کافرشدند وبدروغ نسبت کردند آیات مارا ایشانند اهل دوزخ (۱۰) .

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ يَّبْسُطُوْٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ۝

ای مومنان یادکنید نعمت خدارا برخویشتن آنگاه که قصد کردند قومی که درازکنند دستهای خودرابسوی شما[2] پس باز داشت دست های ایشان را ازشما وبترسیداز خدا وبرخدا باید که توکل کنند مومنان[3] (۱۱) .

---

(۱) یعنی عهدیکه وقت بیعت بستید والله اعلم .

(۲) یعنی قتال کنند والله اعلم .

(۳) این معجزه چند نوبت متحقق شدازآن جمله آنست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم به تقریبی بمحلهٔ یهود رفته بودند شخصی ازایشان خواست که سنگی =

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ۚ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَىْ عَشَرَ نَقِيْبًا ۚ وَقَالَ اللّٰهُ اِنِّيْ مَعَكُمْ ۜ لَئِنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِيْ وَعَزَّرْتُمُوْهُمْ وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۚ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ﴿١٢﴾

وهرآئینه گرفت خدای تعالی پیمان بنی اسرائیل ومعیّن ساختیم ازایشان دوازده سردار و گفت خداهر آئینه من باشماام مضمون پیمان آنکه اگر برپاداشتید نمازرا وداديدزكوٰة را ومعتقد شديد پیغمبران مرا وتقویت کردید ایشان را وقرض دادید خدارا قرض نیك[1] البته نابود سازم ازشما گناهانِ شمارا و البته درآرم شمارا به بوستانهامیرود زیرآن جویها پس هرکه کافرشود ازشمابعدازین پس گم کرد راه راست را (۱۲) .

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ لَعَنّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوْبَهُمْ قٰسِيَةً ۚ يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ عَنْ مَّوَاضِعِهٖ ۙ وَنَسُوْا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوْا بِهٖ ۚ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلٰى خَآئِنَةٍ مِّنْهُمْ اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ ۚ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۚ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٣﴾

پس به سبب شکستن ایشان پیمان خویش را لعنت کردیم ایشان را وسخت گردانیم دلهای ایشان را تغییر میدهند کلمات را از مواضع آن ها وفراموش کردند حصه ازآنچه بآن پندداده شدند وهمیشه هستی که آگاه میشوی برخیانتی ازایشان مگراندکی ازایشان پس درگذرکن ازایشان واعراض کن هرآئینه خدادوست میدارد نیکوکاران را (۱۳) .

وَمِنَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّا نَصٰرٰٓى اَخَذْنَا مِيْثَاقَهُمْ فَنَسُوْا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوْا بِهٖ ۠ فَاَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ

و گرفتیم ازکسانیکه گفتند مانصاریٰ ئیم پیمان ایشان را پس فراموش کردند حصه ازآنچه بآن پندداده شدند پس برانگیختیم

= بالای آنحضرت بافگند خدای تعالی دست آن شخص بندکردو ازآن جمله آن ست که کفار قریش درحدیبیه ازجنگ بازایستادند بعد ازآنکه داعیه جنگ داشتند وازآن جمله آنست که یکی از یاران مسیلمه کذاب دست درازی خواست خدای تعالی دست اوراگرفت ساخت .

(۱) یعنی درجهاد صرف کردید بتوقع ثواب آخرت والله اعلم .

الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۚ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾

درمیان فرقه های نصاریٰ دشمنی وکینه تاروزقیامت و زود خبرخواهدداد ایشان را خدا بآنچه می کردند (١٤) .

يَٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا كُنتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتٰبِ وَيَعْفُوا عَن كَثِيرٍ ۚ قَدْ جَآءَكُم مِّنَ اللهِ نُورٌ وَكِتٰبٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

ای اهل کتاب هرآئینه آمدبه شما پیغامبرمابیان می کند برای شما بسیاری ازآنچه پنهان می داشتید ازکتاب یعنی ازکتاب الهی واودر گذر میکنداز تقصیرات بسیار (ای اهل کتاب) هرآئینه آمد به شماازجانب خدا نوری وکتابی روشن (یعنی قرآن) (١٥) .

يَهْدِي بِهِ اللهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلٰمِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمٰتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾

بسبب آن دلالت می نماید خدا کسی راکه طلب رضای اوکرد بسوی راه های نجات وبیرون می آردایشان را ازتاریکی ها بسوی روشنی بارادهٔ خود ودلالت می کند ایشان را بسوی راه راست (١٦) .

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّ اللهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ مِنَ اللهِ شَيْـًٔا إِنْ أَرَادَ أَن يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۗ وَلِلهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ وَاللهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

هرآئینه کافرشدند کسانیکه گفتند که خدا همون مسیح پسر مریم است[1] بگو کِه می تواند از خداچیزی را (ازانتقام) ا گر بخواهد که هلاك کند عیسیٰ پسر مریم را ومادرش را که مریم است وآنان را که درزمین اندهمه یکجا وخدا راست پادشاهی آسمان ها وزمین وآنچه درمیان این هردواست می آفریند هرچه میخواهد وخدا برهمه چیز تواناست (١٧) .

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصٰرَىٰ نَحْنُ أَبْنٰٓؤُا اللهِ وَأَحِبَّآؤُهُ ۚ قُلْ فَلِمَ

و گفتند یهود وترسایان ماپسران خدائیم و دوستان اوئیم[2] بگوپس چرا عذاب می

(١) یعنی حلول کرده است دروی والله اعلم .
(٢) مترجم گوید یعنی خداراپدرخودمی گفتند والله اعلم .

يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُم بَلْ أَنتُم بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

کند شمارا بر گناهان شما بلکه شما آدمیانیداز جنس آنچه پیداکرده است می آمرزد هرکراخواهد وعذاب می کند هر کراخواهد خدارا است پادشاهی آسمان ها وزمین وآنچه درمیان این هر دوباشد وبسوی اوست رجوع (۱۸) .

يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا مَا جَآءَنَا مِنۢ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَآءَكُم بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

ای اهل کتاب هرآئینه آمده است بشما پیغامبرما بیان می کند برای شما درحالت انقطاع آمدنِ پیغمبران[1] تانگوئید که نیامدنزدیك ما هیچ مژده دهنده وبیم دهنده آری هرآئینه آمده است بشما مژده دهنده وبیم دهنده وخدا برهمه چیز تواناست (۱۹) .

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَٰقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنۢبِيَآءَ وَجَعَلَكُم مُّلُوكًا وَآتَىٰكُم مَّا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَٰلَمِينَ ﴿٢٠﴾

ویادکن چون گفت موسیٰ قوم خودرا ای قوم من یادکنید نعمت خدارا برخویش چون پیداکرد درمیان شماپیغامبران را وپادشاه ساخت شمارا ودادبه شما آنچه نداد به هیچ کس ازعالمیان[2] (۲۰) .

يَٰقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِى كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰٓ أَدْبَارِكُمْ فَتَنقَلِبُوا خَٰسِرِينَ ﴿٢١﴾

ای قوم من درآئید به زمین پاك که مقرر ساخته است آن را خدا برای شما وروگردان مشوید برسمت پشت خود آنگاه زیان کار گردید (یعنی فرار مکنید) (۲۱) .

قَالُوا يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَن نَّدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَٰخِلُونَ ﴿٢٢﴾

گفتند ای موسی هرآئینه آنجا گروهی هستند زورآور وهر گزما داخل نشویم آنجا تاآنکه ایشان بیرون آیندازآنجا پس

---

(۱) یعنی بعد عیسیٰ بجز پیغمبرماهیچ پیغمبری مبعوث نشد ومدت میانِ ایشان پانصد شصت سال بود والله اعلم .

(۲) یعنی معجزات عظیمه ازفلقِ بحر(یعنی شگاف دریا) ورفع طور والله اعلم .

ا گر ایشان ازآن جا بیرون شوند هرآئینه مادرآئیم (۲۲) .

قَالَ رَجُلٰنِ مِنَ الَّذِيْنَ يَخَافُوْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوْا عَلَيْهِمُ الْبَابَ ۚ فَاِذَا دَخَلْتُمُوْهُ فَاِنَّكُمْ غٰلِبُوْنَ ۚ وَعَلَى اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوْٓا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٢٣﴾

گفتند دومردازاهل تقویٰ که انعام کرده بود خدا برایشان[1] درآئید ای قوم براین جماعت ازراهِ دروازه چون درآمدید به دروازه پس هرآئینه شماغالب باشید وبرخداتوکل کنید ا گر مسلمان هستید (۲۳) .

قَالُوْا يٰمُوْسٰٓى اِنَّا لَنْ نَّدْخُلَهَآ اَبَدًا مَّا دَامُوْا فِيْهَا فَاذْهَبْ اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَآ اِنَّا هٰهُنَا قٰعِدُوْنَ ﴿٢٤﴾

گفتند ای موسیٰ ماهرگز در نه آئیم درین زمین هیچ گاه مادامی که ایشان درآنجااند پس تووپروردگار توبروید وجنگ کنید هرآئینه مااین جانشته گانیم (۲٤) .

قَالَ رَبِّ اِنِّيْ لَآ اَمْلِكُ اِلَّا نَفْسِيْ وَاَخِيْ فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ ﴿٢٥﴾

گفت (موسیٰ) ای پروردگار من قادر نیستم الّابرخود وبرادر خود (یعنی هارون) پس فیصله کن میانِ ماومیانِ گروه گناهگاران (۲۵) .

قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً ۚ يَتِيْهُوْنَ فِى الْاَرْضِ ۗ فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ ﴿٢٦﴾

گفت خدا پس آن زمین حرام کرده شده است برایشان چهل سال سرگردان می شوند درزمین پس اندوهناك مباش بر گروه ستمگاران[2] (۲٦) .

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَيْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ ۘ اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ ۭ قَالَ لَاَقْتُلَنَّكَ ۭ قَالَ اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٢٧﴾

وبخوان برقوم خودخبر دوپسرآدم را براستی چون نیازحق کردند قربانی را پس قبول کرده شدازیکی وقبول کرده نه شد ازدیگر[3] گفت قابیل البته بکشم

---

(۱) یعنی یوشع وکالب .

(۲) یعنی حکم کردیم که بآن زمین منتفع نشوند چهل سال .

(۳) یعنی هابیل نیکوترین گوسفندی به نیازبُرداز غیب آتشی ظاهر شدوبخورد وقابیل بدترین گندم پیش آورد و آتش نیازش راقبول نکرد واین سبب حسد شد=

تراهابیل گفت جزاین نیست که خدا قبول می کندازمتقیان (۲۷) .

لَئِنْ بَسَطْتَّ اِلَیَّ یَدَكَ لِتَقْتُلَنِیْ مَآ اَنَا بِبَاسِطٍ یَّدِیَ اِلَیْكَ لِاَقْتُلَكَ ۚ اِنِّیْٓ اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعٰلَمِیْنَ ﴿۲۸﴾

ا گردرازکنی بسوی من دستِ خودرا تابکشی مرا من هرگزدرازنکنم بسوی تودست خودراتابکشم ترا هر آئینه من می ترسم ازخدا پروردگار عالمها (۲۸) .

اِنِّیْٓ اُرِیْدُ اَنْ تَبُوْٓاَ بِاِثْمِیْ وَ اِثْمِكَ فَتَكُوْنَ مِنْ اَصْحٰبِ النَّارِ ۚ وَ ذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِیْنَ ﴿۲۹﴾

هرآئینه من می خواهم که ببری گناه مرا و گناه خودرا پس باشی ازاهل دوزخ واین جزای ستمگاران است (۲۹) .

فَطَوَّعَتْ لَهٗ نَفْسُهٗ قَتْلَ اَخِیْهِ فَقَتَلَهٗ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ﴿۳۰﴾

پس نفسِ اوسهل ساخت درنظر اوکشتن برادرش را پس بکشت اوراپس شداززیان کاران[1] (۳۰) .

فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا یَّبْحَثُ فِی الْاَرْضِ لِیُرِیَهٗ كَیْفَ یُوَارِیْ سَوْءَةَ اَخِیْهِ ۚ قَالَ یٰوَیْلَتٰى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ فَاُوَارِیَ سَوْءَةَ اَخِیْ ۚ فَاَصْبَحَ مِنَ النّٰدِمِیْنَ ﴿۳۱﴾

پس فرستاد خدا زاغی را که میشگافت درزمین تابنمایدش چگونه بپوشد جثه برادرخودرا گفت ای وای برمن! آیاعاجز شدم ازآنکه باشم مانندین زاغ پس بپوشیدمی جثه برادر خود را پس شدازپشیمان شدگان (۳۱) .

مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ ۛ كَتَبْنَا عَلٰى بَنِیْٓ اِسْرَآءِیْلَ اَنَّهٗ مَنْ قَتَلَ نَفْسًۢا بِغَیْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِی الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِیْعًا ۭ وَمَنْ اَحْیَاهَا فَكَاَنَّمَآ اَحْیَا النَّاسَ جَمِیْعًا ۭ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَیِّنٰتِ ۡ ثُمَّ اِنَّ كَثِیْرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِی الْاَرْضِ لَمُسْرِفُوْنَ ﴿۳۲﴾

بسبب این حادثه حکم کردیم بربنی اسرائیل که هرکه بکشد کسی را بغیر عوض کسی وبغیر فساد درزمین (یعنی قطع طریق وارتداد) پس چنانستی که کشته است مردمان را همه یکجا وهر که سبب زندگانی کسی شدپس چنانستی که زنده ساخت مردمان راهمه یکجا وهرآئینه

= والله اعلم .

(۱) بعد کشتن ندانست که چگونه دفن کند جثهٔ اورابر پشت نهاده میگشت والله اعلم.

آمدند به بنی اسرائیل پیغامبران مابه نشانه های روشن بازبسیاری ازایشان بعد ازین درزمین تجاوز کنندگانند[1] (۳۲) .

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُا۟ ٱلَّذِينَ يُحَارِبُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسْعَوْنَ فِى ٱلْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓا۟ أَوْ يُصَلَّبُوٓا۟ أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَٰفٍ أَوْ يُنفَوْا۟ مِنَ ٱلْأَرْضِ ۚ ذَٰلِكَ لَهُمْ خِزْىٌ فِى ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٣﴾

جزاین نیست جزای کسانیکه جنگ می کنند باخدا ورسول اوو می شتابند درزمین بقصد فساد (یعنی قطع طریق می کنند) آنست که کشته شوند یا بردار کشیده شوند یابریده شود دست ها وپایهای ایشان ازجانب مخالف[2] یا دور کرده شوندازوطن این رسوائی است ایشان را دردنیا وایشان راست درآخرت عذابِ عظیم (۳۳) .

إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُوا۟ مِن قَبْلِ أَن تَقْدِرُوا۟ عَلَيْهِمْ ۖ فَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٤﴾

مگر کسانیکه توبه کردند پیش ازآنکه دست یابید برایشان پس بدانیدکه خدا آمرزنده مهربان است[3] (۳٤) .

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَٱبْتَغُوٓا۟ إِلَيْهِ ٱلْوَسِيلَةَ وَجَٰهِدُوا۟ فِى سَبِيلِهِۦ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾

ای مسلمانان بترسید ازخدا وبه طلبید قرب بسوی او وجهادکنید درراه اوتارستگار شوید (۳۵) .

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْ أَنَّ لَهُم مَّا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُۥ مَعَهُۥ لِيَفْتَدُوا۟ بِهِۦ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ

هرآئینه کافران ا گرباشد بدست ایشان آنچه درزمین است همه یك جا وهمراه او مانند اومهیابرای آنکه عوض خود دهند

---

(۱) یعنی چون از قابیل رسم قتل پیداشدهرقتلی که در جهان واقع شود او را بدان مواخذه کنند همچنین در هر زمانه کسی که رسم کشتن نومی کند بحکم من سَنَّ سنة سیئة کان لهُ کفلٌ منها- درقتلی که بعد ازوی آمدشرکتی پیدامی نمایدپس این جا من اجل ذالك بجای علی قیاس ذالك واقع شده است والله اعلم .

(۲) یعنی دست راست و پای چپ والله اعلم .

(۳) یعنی حدساقط است وحقوق آدمیان ساقط نیست والله اعلم .

الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٣٦﴾

آن راازعذاب روزقیامت هرگزقبول کرده نه شودازایشان وایشان راست عذاب درد دهنده (٣٦) .

يُرِيْدُوْنَ اَنْ يَّخْرُجُوْا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخٰرِجِيْنَ مِنْهَا ۡ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيْمٌ ﴿٣٧﴾

بخواهند که بیرون روند ازدوزخ ونیستند بیرون رفتگان ازدوزخ وایشان راست عذاب دائم (٣٧) .

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْٓا اَيْدِيَهُمَا جَزَآءًۢ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللّٰهِ ۗ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٣٨﴾

ومرد دزد وزن دزد ببرید دستهای ایشان را جزای آنچه به عمل آورده اند عبرتی از طرف خدا وخدا غالب داناست (٣٨) .

فَمَنْ تَابَ مِنْۢ بَعْدِ ظُلْمِهٖ وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَتُوْبُ عَلَيْهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣٩﴾

پس هرکه توبه کرد بعد ستم خودوکارشائسته بعمل آورد پس هرآئینه خدا برحمت بازمیگردد بروی هرآئینه خداآمرزنده مهر بانست (٣٩) .

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ يُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَآءُ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٤٠﴾

آیاندانسته ای که خدامراوراست پادشاهی آسمان ها و زمین عذاب می کند هرکراخواهد ومی آمرزد هرکراخواهد وخدابرهمه چیز تواناست[1] (٤٠) .

يٰٓاَيُّهَا الرَّسُوْلُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِيْنَ يُسَارِعُوْنَ فِى الْكُفْرِ مِنَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اٰمَنَّا بِاَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوْبُهُمْ ۛ وَمِنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا ۛ سَمّٰعُوْنَ لِلْكَذِبِ سَمّٰعُوْنَ لِقَوْمٍ اٰخَرِيْنَ ۙ لَمْ يَاْتُوْكَ ۗ يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ مِنْۢ بَعْدِ

ای پیغامبراندوهگین نه کندترا کسانیکه سعی می کنند درکفر ازآنانکه گفتندبدهان خویش ایمان آوردیم وایمان نیاورده است دلهای ایشان وازقوم یهود نیز ایشان شنوندگانند سخن دروغ را[2] شنوندگانند

(١) مترجم گوید درتورات رجم زانی نازل شده بود و یهود تحریف کرده روی زانی را سیاه کردن وچند تازیانه زدن قرار دادند ودر زمان آنحضرت درمیان ایشان زنا واقع شد زانی را پیش آنحضرت بدست منافقان وذمیان فرستادندبقرارآن که ا گر جلد فرمایند بکنیم وا گر رجم فرمایند نکنیم آن حضرت صلی الله علیه وسلم حقیقت رجم اظهار فرمودند ورجم کردند درین آیات اشاره است بآن قصه .

(٢) یعنی معتقد آن شده اند .

مَوَاضِعِهٖ ۙ يَقُوْلُوْنَ اِنْ اُوْتِيْتُمْ هٰذَا فَخُذُوْهُ وَاِنْ لَّمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوْا ۭ وَمَنْ يُّرِدِ اللّٰهُ فِتْنَتَهٗ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهٗ مِنَ اللّٰهِ شَيْـــًٔا ۭ اُولٰۗىِٕكَ الَّذِيْنَ لَمْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يُّطَهِّرَ قُلُوْبَهُمْ ۭ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ۠ وَّلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۴۱

برای گروه دیگران که هنوز پیش تونیامده اند[1] تغییر میدهند کلمات را(بعد ازثبوت آنها) درموضع خویش گویند اگرداده شوید این حکم محرف قبول کنید و اگرآنرا داده نه شوید پس احترازنمائید وهرکه خداضلالت اورا اراده کرده است پس هرگز نه توانی برای اوازخدا چیزی ازهدایت ایشان آنانند که نخواسته است خدا که پاك کند دلهای ایشان را ایشان راست دردنیارسوائی وایشان راست درآخرت عذابِ بزرگ (٤١) .

سَمّٰعُوْنَ لِلْكَذِبِ اَكّٰلُوْنَ لِلسُّحْتِ ۭ فَاِنْ جَاۗءُوْكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ ۚ وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَّضُرُّوْكَ شَيْـــًٔا ۭ وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ ۴۲

ایشان شنوندگانندسخن دروغ را خورندگانند حرام را(یعنی رشوت را) پس اگر بیایند پیش توحکم کن میان ایشان یا اعراض کن ازایشان واگر اعراض کنی ازایشان هیچ زیان نه رسانند بتو واگر حکم کنی پس حکم کن میان ایشان بانصاف هرآئینه خدادوست میدارد عدل کنندگان را[2] (٤٢) .

وَكَيْفَ يُحَكِّمُوْنَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰىةُ فِيْهَا حُكْمُ اللّٰهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ ۭ وَمَآ اُولٰۗىِٕكَ بِالْمُؤْمِنِيْنَ ۴۳

وچگونه حَکَم می کنند ترا ونزدیك ایشان تورات است که درآن حکم خداست بازاعراض می کنند بعد ازین ونیستند ایشان معتقدان[3] (٤٣) .

---

(١) یعنی جاسُوسان حربیان اند والله اعلم .

(٢) مترجم گوید یعنی اهل ذمه اگرقضیه خویش بامام رفع کنند اگر خواهد حکم کند و اگر خواهد بزعمای ایشان مفوّض نماید والله اعلم .

(٣) یعنی اگر غرض ایشان طلب رضای خدای تعالی بودی بر تورات عمل =

إِنَّآ أَنزَلْنَا التَّوْرٰىةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبّٰنِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِن كِتٰبِ اللهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَآءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِـَٔايٰتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ اللهُ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُونَ ﴿٤٤﴾

هرآئینه مافرودآوردیم تورات را در وی هدایت وروشنی است حکم می کنند بآن پیغامبران که منقادحُکمِ الهی اند برای یهود وحکم می کنند خداپرستان واحبار ایشان همه حکم میکردند بآنچه حافظ آن گردانیده شده اندازکتاب خدا وبرآن گواه بودند[1] پس گفتیم مترسید ازمردمان وبترسید ازمن وخریدمکنید بآیت های من بهای اندك وهرکه حکم نکندبآنچه فروفرستاده است خدا پس ایشانند نامعتقدان (٤٤) .

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِۦ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ اللهُ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُونَ ﴿٤٥﴾

ولازم ساختیم بریهود درتورات که شخص به عوض شخص ست یعنی بعوض اوباید کشت وچشم عوض چشم است وبینی عوض بینی است و گوش عوض گوش است ودندان عوض دندان وحکم زخم ها به اعتبار مماثلت است پس هرکه عفوکند ازآن زخم پس این عفوکفارت است ویراو هرکه حکم نه کندبآنچه خدافروفرستاده است پس ایشانند ستمگاران (٤٥) .

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰٓ ءَاثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰىةِ وَءَاتَيْنٰهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰىةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾

وازپس فرستادیم برپی این پیغمبران عیسیٰ پسرمریم را باوردارنده آنچه پیش اوبود که تورات است ودادیمش انجیل دروی هدایت و روشنی است وباوردارنده آنچه پیش وی بود که تورات

= میکردند لیکن غرض فاسدداشتند .

(١) یعنی به یقین معلوم کرده بودند که حکم الهی است والله اعلم .

باشد وهدایت وپند متقیان را (٤٦) .

وَلْيَحْكُمْ اَهْلُ الْاِنْجِيلِ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿٤٧﴾

وفرمودیم بایدکه حکم کنند اهل انجیل بآنچه فروفرستاده است خدای‌تعالی دروی وهرکه حکم نکند بآنچه فروفرستاده است خداپس ایشانند بدکاران (٤٧) .

وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَآ اٰتٰىكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرٰتِ اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٨﴾

وفروفرستادیم بسوی توکتاب را براستی باوردارنده آنچه پیش وی است ازکتاب ونگهبان بروی[1] پس حکم کن درمیان ایشان بآنچه فروآورده است خدا وپیروی مکن خواهش های ایشان را اعراض کنان ازآنچه آمدبتوازحکم الهی برای هر گروهی ازشمامقررساخته ایم شریعتی وراهی و ا گرخواستی خدا گردانیدی شمارا یك امت ولیکن خواست که بیازماید شمارا درآنچه به شماداده است پس شتاب کنید بسوی نیکوکاری[2] بسوی خدا رجوع شمااست همه یك جا پس خبردهدشمارا بآنچه درآن اختلاف می کردید (٤٨) .

وَاَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ اَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ اَنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفٰسِقُونَ ﴿٤٩﴾

وفرمودیم که حکم کن میان ایشان بآنچه فرودآورده است خداوپیروی مکن خواهش های ایشانرا و بترس ازایشان ازآنکه گمراه کنند ترا ازبعض آنچه فروفرستاده است خدا بسوی توپس ا گر اعراض کنند پس بدان که می خواهد خداکه عذاب کند ایشان را به سبب

---

(١) یعنی تحریف راازغیر تحریف جدامی سازد والله اعلم .

(٢) یعنی اتباع فرمان الهی درشریعت پیغمبرزمان والله اعلم .

بعض گناهان ایشان وهر آئینه بسیاری ازمردمان بدکارانند (٤٩) .

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

آیاحکم جاهلیت می خواهند؟ وکیست خوب ترازخداباعتبار حکم برای قومی که یقین دارند[1] (٥٠) .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۘ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

ای مومنان دوست مگیرید یهود ونصاریٰ را بعض ایشان دوست بعض اند وهرکه ازشمادوست دارد ایشان را پس هرآئینه اوازجمله ایشانست هرآئینه خداراه نمی نماید گروه ستمگاران را (٥١) .

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ ۚ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسَرُّوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٢﴾

پس می بینی کسانی راکه دردلهای ایشان بیماریست یعنی نفاق سعی می کنند دردوستی یهود و نصاریٰ می گویند می ترسیم ازآنکه برسدمایان را مصیبتی[2] پس نزدیك است که خدا بیارد فتح را یا چیزی دیگرراز نزدیك خودپس پشیمان شوند برآنچه پنهان داشتند دردل های خویش (٥٢) .

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ ۙ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ ۚ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾

وبگویند مومنان (یعنی بعدازفتح وپیروزی) آیاایشانند آنانکه قسم خوردند بخدا سخت ترین سوگند های خویش که البته ایشان همراه شما اند امروزنابود

---

(١) مترجم گوید حاصل این آیات الزام است براهل کتاب که باوجود التزام کتاب برحسب آن عمل نمی کنند و درین آیات بیان آن ست که هر قرنِ را شَریعتی داده اندو بعد نزول قرآن بجز متابعت آن متابعت دیگر جائز نیست والله اعلم.

(٢) مترجم گوید یعنی احتمال دارد که هزیمت بر اهل اسلام افتدپس موافقت باحربیان مصلحت است .

شدعملهای ایشان پس گشتند زیان کار (۵۳) .

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾

ای مومنان هرکه ازشمابر گردد ازدین خود پس خواهد آورد خدا گروهی را که دوست می دارد ایشان را وایشان دوست می دارند اورامتواضع اند بر مومنان درشت طبع اند برکافران جهادمی کنند درراه خدا ونمی ترسندازملامتِ ملامت کننده این بخشائش خدااست میدهد آن را بهرکه خواهد وخدا جواد داناست[1] (۵۴) .

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾

جزاین نیست که دوست شماخدااست ورسول اوومومنانی که برپامی دارند نمـازرا ومـی دهنـده زکـات راوایشـان پیوسته نماز گزارند (۵۵) .

وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾

وهرکه دوستی کند باخدا وبارسول او وبا مومنان پس هرآئینه گروه خداهمونست غالب (۵۶) .

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

ای مسلمانان دوست مگیرید کسانی را که تمسخرو بازی گرفته اند دینِ شمارا ازکسانی که داده شده ایشان را کتاب پیش ازشماونه سائر کافران را وبترسید ازخدا ا گر مسلمان هستید (۵۷) .

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾

وچون نداکنید بسوی نماز تمسخروبازی گیرندآن را[2] این بسبب آن ست که ایشان

---

(۱) مترجم گوید این وعده درزمان حضرت ابو بکر صدیق متحقق شد ومهاجران وانصار وتابعان ایشان بامرتدان جهادکردند والله اعلم .

(۲) مترجم گوید یعنی باذان استهزاکنند والله اعلم .

گروهی هستند که نمی فهمند (۵۸) .

قُلْ يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ هَلْ تَنْقِمُوْنَ مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ فٰسِقُوْنَ ۵۹

بگوای اهل کتاب عیب نمی گیریدبرما مگرآنکه ایمان آوردیم بخداوبآنچه فروفرستاده شده است بسوی ماوبآنچه فروفرستاده است پیش ازین ومگرآنکه بیشترازشمابدکارانند (۵۹) .

قُلْ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذٰلِكَ مَثُوْبَةً عِنْدَ اللّٰهِ مَنْ لَّعَنَهُ اللّٰهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيْرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوْتَ اُولٰٓئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَّاَضَلُّ عَنْ سَوَآءِ السَّبِيْلِ ۶۰

بگوآیا خبردهم شمارا به بدترازاین[1] باعتبار جزاء نزدیك خدا آن بدترکسی است که لعنت کرد اورا خداوخشم گرفت بروی و گردانید ازایشان بوزینه گان وخوکان وکسیکه پرستیدمعبود باطل را این گروه بدتراندباعتبار جای و گمراه تراند ازراه راست (۶۰) .

وَاِذَا جَآءُوْكُمْ قَالُوْٓا اٰمَنَّا وَقَدْ دَّخَلُوْا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوْا بِهٖ ۭ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا كَانُوْا يَكْتُمُوْنَ ۶۱

وچون بیایندپیش شما گویندایمان آوردیم حال آنکه به کفر درآمدند وبه کفربیرون رفتند وخدا دانا تراست بآنچه می پوشیدند (۶۱) .

وَتَرٰى كَثِيْرًا مِّنْهُمْ يُسَارِعُوْنَ فِي الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۭ لَبِئْسَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۶۲

ومی بینی که بسیاری ازایشان سعی می کنند در گناه وتعدی وحرام خوردن ایشان هرآئینه بدچیزیست که به عمل آوردند (۶۲) .

لَوْلَا يَنْهٰىهُمُ الرَّبّٰنِيُّوْنَ وَالْاَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِثْمَ وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۭ لَبِئْسَ مَا كَانُوْا يَصْنَعُوْنَ ۶۳

چرا منع نمی کنند ایشان را خدا پرستان ودانشمندان ازدروغ گفتنِ ایشان وحرام خوردنِ ایشان هرآئینه بدچیزیست که می کردند (۶۳) .

وَقَالَتِ الْيَهُوْدُ يَدُ اللّٰهِ مَغْلُوْلَةٌ ۭ غُلَّتْ اَيْدِيْهِمْ وَلُعِنُوْا بِمَا

و گفتند یهود دستِ خدابگردن بسته

---

(۱) مترجم گوید یعنی بدتر ازآن عیب دارکه شما بیان کردید .

قَالُوا يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

است[1] بگردن بسته باد دست های ایشان و لعنت کرده شد ایشان را بسبب آنچه گفتند بلکه دودستِ اوکشاده است خرج می کندچنانچه میخواهد والبته بیفزایددرحق بسیاری ازایشان آنچه فروفرستاده شدبسوی تواز پروردگار تونافرمانی وکفررا وافگندیم درمیان فرقه های یهود دشمنی وناخوشی تاروزقیامت هر گاه که برمی افروزند آتشی را برای جنگ فرومی نشاندش خدا[2] ومی شتابند درزمین برای فساد وخدادوست نمی دارد مفسدان را (٦٤).

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾

و ا گر اهل کتاب ایمان می آوردند و پرهیزگاری میکردند نابود ساختمی ازایشان گناهان ایشان را ودرآوردمی ایشان را به بوستان های نعمت (٦٥) .

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

و ا گرایشان برپامی داشتند حکم تورات وانجیل را وآنچه فرودآورده شده است بسوی ایشان ازپروردگار ایشان[3] خوردندی ازبالای خود واززیرپایهای خود ازایشان گروهی هست میانه رو و بسیاری ازایشان بدچیزیست که می کنند[4] (٦٦) .

---

(١) یعنی بخل دارد .

(٢) یعنی چون می خواهند که بادشمنان خود که متدین به یهودیت نیستند جنگ کنند مقهور ومغلوب می شوند .

(٣) یعنی سائر کتب سابقه .

(٤) مترجم گوید حاصل آن است که ا گر برپامی داشتند حکم تورات و انجیل را =

يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغْ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ ٱلنَّاسِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٦٧﴾

ای پیغامبربرسان آنچه فرودآورده شده است بسوی توازجانب پروردگار تو و ا گر نکردی[1] نرسانده باشی پیغام خدارا وخدانگاهداردترا ازمردمان هرآئینه خداراه نمی نمایدگروه کافران را (٦٧).

قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَىْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا۟ ٱلتَّوْرَىٰةَ وَٱلْإِنجِيلَ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ ۗ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ طُغْيَٰنًا وَكُفْرًا ۖ فَلَا تَأْسَ عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٦٨﴾

بگوای اهل کتاب نیستید برچیزی تاآنکه برپاکنید حکم تورات وانجیل را و آنچه فروفرستاده شده است بسوی شما ازپروردگار شما[2] والبته بیفزایددرحق بسیاری ازایشان آنچه فرو فرستاده شده است بسوی توازجانب پروردگار تو (یعنی قرآن) طغیان و کفر راپس اندوهگین مشوبرقوم کافران[3] (٦٨).

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱلَّذِينَ هَادُوا۟ وَٱلصَّٰبِـُٔونَ وَٱلنَّصَٰرَىٰ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

هرآئینه مسلمانان ویهودان (وهمچنین است) حال ستاره پرستان وترسایان هرکه ایمان آرد ازایشان بخدا و روزآخر وکردکار شائسته هیچ ترس نیست برایشان و ایشان اندوهگین نه شوند[4] (٦٩).

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَٰقَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَأَرْسَلْنَآ إِلَيْهِمْ رُسُلًا ۖ كُلَّمَا

هرآئینه گرفتیم عهدبنی اسرائیل

= پیش ازنزول قرآن و پیش ازآنکه حضرت پیغامبر صلی الله علیه وسلم مبعوث شود برکت فراوان نصیب ایشان می شد لیکن مخالفت کردند پس بانواع بلا مبتلا گشتند والله اعلم.

(١) یعنی ا گر یك آیت هم نرساندی والله اعلم.

(٢) مترجم گوید یعنی قرآن وسائر کتب سابقه.

(٣) مترجم گوید حاصل آنست که بروفق قول خود ملزم می شوند زیرا که التزام شریعتی میکنند وبرحسب آن نمی روند قطع نظر ازانکار قرآن والله اعلم.

(٤) یعنی دراصل از هرفرقه که باشد چون ایمان آرد از اهل نجات است و خصوصیت فِرَق را اعتبار نیست والله اعلم.

جَآءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰٓ أَنفُسُهُمُ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾

وفرستادیم بسوی ایشان پیغمبران را هر گاه آمدی بایشان پیغامبری بآنچه دوست نمی داشت نفس ایشان گروهی را به دروغ نسبت کردندوگروهی را می کشتند (۷۰).

وَحَسِبُوٓا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِّنْهُمْ وَاللهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

وپنداشتند که هیچ عقوبت نخواهد بودپس کورشدند وکر گشتند پس باز گشت برحمت خدابرایشان[1] پس بازکورشدند و کر گشتند بسیاری ازایشان وخدا بیناست بآنچه می کنند (۷۱).

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّ اللهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ اعْبُدُوا اللهَ رَبِّى وَرَبَّكُمْ إِنَّهُۥ مَن يُشْرِكْ بِاللهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَىٰهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ﴿٧٢﴾

هرآئینه کافرشدند کسانیکه گفتند خدا همان است عیسیٰ پسر مریم و گفته بود عیسیٰ ای بنی اسرائیل بپرستید خدارا پروردگار من و پروردگار شماهرآئینه کسیکه شریك خدا مقررمی کند حرام کرده است خدابهشت رابروی وجای اودوزخ است ونیست ستمگاران را هیچ یاری دهنده[2] (۷۲).

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّ اللهَ ثَالِثُ ثَلَٰثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّآ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ وَإِن لَّمْ يَنتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

هرآئینه کافرشدند کسانیکه گفتند که خدا سوم سه کس است[3] وهیچ إله برحق نیست مگراله یگانه وا گرباز نه آیند ازآنچه می گویند خواهدرسیدکافران را ازایشان[4] عذاب درد دهنده (۷۳).

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُۥ

آیارجوع نمی کنند بسوی خدا وآمرزش

---

(۱) یعنی محمد صلی الله علیه وسلم را فرستاد والله اعلم.

(۲) اعتقاد حلول نوعی ازشرك است.

(۳) یعنی درمرتبه الوهیت سه کس هستند یکی خداودیگری عیسیٰ وسوم روح القدس والله اعلم.

(٤) یعنی اهل اصراررااز ایشان.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٤﴾

نمی طلبندازاو و خدا آمرزنده مهربان ست (٧٤) .

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾

نیست عیسیٰ پسر مریم مگرپیغامبری گذشته اند پیش ازوی پیغامبران ومادراوولیه بود هردومی خوردند طعام را ببین چگو نه بیان می کنیم برای ایشان نشانه ها بازببین چگونه گردانیده می شوند[1] (٧٥) .

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

بگو آیاعبادت می کنید بجز خدا چیزی را که نمی تواند برای شما زیانی ونه سودی وخدا همان است شنوادانا (٧٦) .

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

بگوای اهل کتاب ازحدمگذرید دردین خود بناحق وپیروی مکنید خواهش نفس قومی را که گمراه شدند پیش ازین و گمراه کردند مردمانِ بسیاررا وکجروی کردندازراه راست[2] (٧٧) .

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾

لعنت کرده شدکافران را ازبنی اسرائیل برزبان داؤد وعیسیٰ پسر مریم این بسبب آنست که نافرمانی میکردند وازحدمیگذشتند (٧٨) .

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾

یك دیگر رامنع نمی کردند ازآن عمل زشت که مرتکب آن شدند هرآئینه بدچیزی است که میکردند (٧٩) .

تَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

می بینی که بسیاری ازایشان دوستی میکنند باکافران (یعنی بامشرکان) هرآئینه

---

(١) یعنی ازمعرفت حق .

(٢) یعنی پیشوایان یهودیت ونصرانیت که برای ایشان مذهب قرار داده اند والله اعلم.

لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَن سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾

بدچیزیست که پیش فرستاده است برای ایشان نفوس ایشان آن چیزخشم گرفتن خداست برایشان وایشان درعذاب جاویدانند (۸۰) .

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾

و اگرایمان آوردند به خدا و پیغامبر (یعنی پیغامبر خود) وآنچه فروفرستاده شده است بسوی وی البته دوست نه گرفتند مشرکان را ولیکن بسیاری ازایشان فاسقانند(۸۱) .

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ۖ وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّوَدَّةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾

هرآئینه بیابی سخت ترین مردمان درعداوت بامسلمانان یهود و مشرکان را وهرآئینه بیابی نزدیك ترین مردمان دردوستی مسلمانان کسانی را که گفتند مانصاریٰ ئیم این بسبب آن ست که ازجنس ایشان هستند دانشمندان و گوشه نشینان وبسبب آنست که ایشان تکبر نمیکنند (۸۲) .

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ ۖ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾

وچون بشنوند آنچه فروفرستاده شده برپیغامبر به بینی چشم های ایشان را اشك میریزد به سبب آنچه شناختند ازحق می گویند ای پروردگار ما ایمان آوردیم پس بنویس مارا باشاهدان[1] (۸۳) .

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَن يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾

وچیست ماراکه ایمان نیاریم بخداوآنچه آمده است بمااز دین راست وچیست مارا که طمع نه کنیم که داخل کند مارا پروردگار[2] باقوم صالحان (۸٤) .

---

(۱) یعنی جماعتی که اکمل امت باشند والله اعلم .

(۲) یعنی به بهشت .

فَأَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوْا جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَذٰلِكَ جَزَآءُ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٨٥﴾

پس جزا داد ایشان را خدابرآن مقوله که گفتند بوستانها میرود زیر آن جویها جاویدان آنجا واین است جزای نیکوکاران[1](۸۵).

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ أُولٰٓئِكَ أَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿٨٦﴾

وکسانیکه کافرشدند وبدروغ نسبت کردند آیاتِ مارا ایشانند اهل دوزخ (۸٦).

يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُحَرِّمُوْا طَيِّبٰتِ مَآ أَحَلَّ اللّٰهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوْا إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ﴿٨٧﴾

ای مومنان حرام مکنید لذایذ آنچه خدا حلال ساخته است برای شما وازحدمگذرید هرآئینه خدا دوست نمیدارد ازحدگذرندگان را (۸۷) .

وَكُلُوْا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلٰلًا طَيِّبًا وَّاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْٓ أَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُوْنَ ﴿٨٨﴾

وبخورید آنچه روزی داده است شمارا خدا حلال پاکیزه وبترسید ازآن خدا که شمابوی ایمان آوردید[2] (۸۸) .

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِيْٓ أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُّمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهٗٓ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسٰكِيْنَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُوْنَ أَهْلِيْكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوْٓا أَيْمَانَكُمْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ

بازخواست نمی کند ازشما خدا به لغو درسوگند های شما ولیکن بازخواست می کند ازشما بسبب محکم کردن سوگندها بقصد[3] پس کفارت یمین منعقده طعام دادن ده مسکین راست ازجنس میانه ازآنچه می خورانیداهلِ خودرا یا پوشش دادن ایشان را یاآزادکردن برده پس هرکه نیابدلازم است

---

(۱) مترجم گوید درآیات مذکوره اشارت است به فضیلت قومی ازنصاریٰ حبشه که همراه جعفر طیار بخدمت آنحضرت آمده مسلمان شدند والله اعلم .

(۲) یعنی ترك نکاح یا ترك اکل کم وامثال آن درست نیست والله اعلم .

(۳) مترجم گوید یعنی به لغوکفارت واجب نیست چنانکه ازدورشبهی بیند وبظن گوید که والله زید است وزید نباشدوبریمین منعقده ا گرحانث شود کفارت واجب است چنانکه گوید والله این طعام نخورم یا درین خانه درنه آیم وعلی هذا القیاس والله اعلم .

اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿۸۹﴾

روزه داشتن سه روزاینست کفارت سوگندِ های شماچون سو گند خورید (یعنی وحانث شوید) ونگاهدارید سوگند های خودرا[1] همچنین بیان می کند خدابرای شماآیتهای خودرا تابود که شماشکرکنید (۸۹) .

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطٰنِ فَاجْتَنِبُوْهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿۹۰﴾

ای مسلمان جزاین نیست که خمروقمار ونشانهای معبودان باطل وتیرهای فال پلیداست ازکردار شیطان است پس احتراز کنید ازوی تابود که شما رستگارشوید (۹۰) .

اِنَّمَا يُرِيْدُ الشَّيْطٰنُ اَنْ يُّوْقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَعَنِ الصَّلٰوةِ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّنْتَهُوْنَ ﴿۹۱﴾

جزاین نیست که می خواهد شیطان که بیندازددرمیان شما دشمنی وناخوشی بسبب خمر وقمار وبازدارد شمارا ازیاد خدا وازنماز پس آیاالحال شماباز ایستادگانید (۹۱) .

وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ وَاحْذَرُوْا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿۹۲﴾

وفرمانبرداری کنید خدا را وفرمانبرداری کنید پیغامبررا وبترسید پس اگر روگردانیدید پس بدانید که برپیغامبر مانیست مگرپیغام رسانیدن آشکار (۹۲).

لَيْسَ عَلَى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جُنَاحٌ فِيْمَا طَعِمُوْٓا اِذَا مَا اتَّقَوْا وَّاٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَّاٰمَنُوْا ثُمَّ اتَّقَوْا وَّاَحْسَنُوْا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۹۳﴾

نیست برکسانیکه ایمان آوردند وکارهای شائسته کردند گناهی درآنچه خوردند[2] چون پرهیزگاری کردند وایمان آوردند وکارهای شائسته کردند بازپرهیزگاری کردند وایمان آوردند بازپرهیزگاری کردند ونیکوکاری نمودندو خدادوست

---

(۱) یعنی تامقدورحانث نه شوید والله اعلم .

(۲) یعنی قبل ازتحریم .

میداردنیکوکاران را[1] (۹۳) .

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَيَبْلُوَنَّكُمُ ٱللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ ٱلصَّيْدِ تَنَالُهُۥٓ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ ٱللَّهُ مَن يَخَافُهُۥ بِٱلْغَيْبِ ۚ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٤﴾

ای مسلمانان هرآئینه می آزمایدشمارا خدا به چیزی ازشکاربرسدبآن دستهای شما ونیزه های شما تامتمیزکند خداکسی را که غائبانه ازوی ترسد پس هرکه تعدی کند بعدازین اوراست عذاب درد دهنده (۹٤) .

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَقْتُلُواْ ٱلصَّيْدَ وَأَنتُمْ حُرُمٌ ۗ وَمَن قَتَلَهُۥ مِنكُم مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ ٱلنَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِۦ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ هَدْيًۢا بَٰلِغَ ٱلْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّٰرَةٌ طَعَامُ مَسَٰكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَٰلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِۦ ۗ عَفَا ٱللَّهُ عَمَّا سَلَفَ ۚ وَمَنْ عَادَ فَيَنتَقِمُ ٱللَّهُ مِنْهُ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ ذُو ٱنتِقَامٍ ﴿٩٥﴾

ای مسلمانان مکشید صیدرا چون احرام بسته باشید وهرکه بکشد اورااز شمابقصد پس واجب است جزاوآن جزامانند چیزیست که اوراکشته است ازجنس چهارپایان حکم کند بآن دوصاحب عدالت ازشما باشد آن چهارپایه قربانی رسیده بکعبه یاآن جزاکفارت است طعام فقیران یا برابرآن ازروزه تابچشدجزای کردارخودعفوکرده است خدا ازآنچه گذشت وهرکه دیگرباركندانتقام گیرد ازوی خداوخداغالب صاحب انتقام است[2] (۹۵) .

---

(۱) مترجم گوید یعنی آنچه قبل ازتحریم خوردندعفواست چون درتقوىٰ رسوخ پیداکردند واین سخن بدان ماند که کسی گوید باتو احسان کنم وبازبتواحسان کنم بمعنی آنکه پیوسته احسان کنم والله اعلم .

(۲) مترجم گویدجزای صید یکی ازسه چیزتواند بود مماثل صیدرادرحرم ذبح کند ومماثلت نزدیك شافعی بخلقت وهیئت است ونزدیك ابی حنیفه به قیمت یا بقیمت صیدطعام خریدنمایدوبمسکینان دهد و نزدیك شافعی هر مسکینی را مدی ونزدیك ابی حنیفه هر مسکینی رانیم صاع از گندم یایك صاع ازجویابشمار مسکینان علی اختلاف المذهبین روزه دارد والله اعلم .

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ۚ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾

حلال کرده شدبرای شماشکار دریا و خوردن آن تامنفعت باشدبرای شما وبرای قافله وحرام کرده شدبرشما شکاربیابان تاوقتیکه احرام بسته باشید وبترسیدازآن خداکه بسوی وی حشرکرده خواهیدشد (۹۶) .

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِّلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ۚ ذَٰلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

گردانیدخدای تعالی کعبه را که خانه بزرگوارست سبب انتظام امورمردمان وماه حرام را وقربانی راوآنچه درگردنش قلاده اندازندداین بیان برای آنست که تابدانیدکه خدا میداند آنچه درآسمانهاست وآنچه درزمین است و تابدانیدکه خدا بهمه چیزداناست (۹۷) .

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٨﴾

بدانیدکه خدا سخت است عقوبتِ او و آنکه بدانید که خداآمرزنده مهربان است (۹۸) .

مَّا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾

نیست برپیغامبر مگر رسانیدن پیغام وخدامی داندآنچه آشکارا می کنید وآنچه پنهان می کنید(۹۹) .

قُل لَّا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾

بگو(ای محمد)برابرنیست پلید وپاك وا گر چه درعجب آردترابسیاری پلید پس بترسید ازخدا ای خداوندان خردتارستگار شوید[1] (۱۰۰) .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِن تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَإِن تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبْدَ

ای مسلمانان سوال مکنیدازآن چیزها که ا گر ظاهر کرده شودحقیقت آنهاپیش شماغمگین کندشمارا و ا گر سوال کنید

(۱) مترجم گوید یعنی مال حرام ومال حلال برابرنیست ا گرچه حرام بسیارجمع می شود والله اعلم .

لَكُمْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهَا ۗ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿١٠١﴾

ازآن وقتیکه فرودآورده می شودقرآن البته ظاهرکرده شودبرای شماعفو کرد خدای‌تعالی ازآن سوالات وخدا آمرزنده بردباراست[1] (۱۰۱) .

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوْا بِهَا كٰفِرِيْنَ ﴿١٠٢﴾

هرآئینه سوال کرده بودند ازمثل آن چیزهاقومی پیش ازشما باز کافرشدند بآنها (۱۰۲) .

مَا جَعَلَ اللّٰهُ مِنْ بَحِيْرَةٍ وَّلَا سَآئِبَةٍ وَّلَا وَصِيْلَةٍ وَّلَا حَامٍ ۙ وَلٰكِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ ۖ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿١٠٣﴾

مشروع[2] نکرده است خدای‌تعالی هیچ بحیره ونه سائبه ونه وصیله و نه حام را ولیکن کافران دروغ برخدا می بندند وبسیاری ازایشان درنمی یابند (۱۰۳) .

وَإِذَا قِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلٰى مَآ أَنْزَلَ اللّٰهُ وَإِلَى الرَّسُوْلِ قَالُوْا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَآءَنَا ۚ أَوَلَوْ كَانَ آبَآؤُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَّلَا يَهْتَدُوْنَ ﴿١٠٤﴾

وچون گفته شودایشان را بیائید بسوی آنچه فروفرستاده است خداوبسوی پیغامبر گویند بس است ماراآنچه برآن یافتیم پدرانِ خودرا وا گر چه پدرانِ ایشان هیچ نمی دانستند وهیچ راه نمی یافتند (۱۰٤) .

يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۚ لَا يَضُرُّكُمْ مَّنْ ضَلَّ إِذَا

ای مسلمانان محافظت کنید خویشتن را ضررنمی رساند شماراکسی که گمراه

---

(۱) مترجم گوید بعض مردم ازآنحضرت بغیر ضرورت سوال میکردندیکی گفت پدرمن کیست ودیگری گفت که مرجع من بهشت است یا دوزخ درین باب نازل شد.

(۲) مترجم گوید اهل جاهلیت احکامی چنداختراع کرده بودند ودرآنهابه قول اسلاف خود تمسك مینمودندازآنجمله بحیره و آن ماده شتری است که اورا برای بتان مقرر میکردند وشیراوبکسی نمیدادند و سائبه که برای بتان جانور را میگذاشتند وباربرپشت اونمی نهادند ووصیله وآن ماده شتریست که اول بار دراول عمر شترماده نرآیدبعد ازآن بغیر فصل دیگربار ماده زاید پس آنرابرای بتان میگذاشتند وبعد ازآنکه از حملی چندبچه گرفتندی اورا معاف داشتندی ازرکوب وجزآن او راعام گفتندی خدای تعالی این همه را فسخ فرمود وآیت فرستاد .

اهْتَدَيْتُمْ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

شدچون شماراه یاب شدید بسوی خداست رجوع شماهمه یك جا پس خبردهد شمارا بآنچه عمل می کردید[1] (۱۰۵).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ ۚ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذًا لَمِنَ الْآثِمِينَ ﴿١٠٦﴾

ای مسلمانان نصاب شهادت درمیان شماوقت وصیت چون برسد به یکی ازشماموت دوکس اندکه صاحب عدالت باشندازشما یادیگران ازغیرشما ا گرشما سفرکرده باشید درزمین پس رسدبه شمامصیبتِ موت ا گرشك داشته باشید بازدارید ایشان را بعد ازنماز(یعنی نمازعصر) پس قسم خورند بخدا که خرید نمی کنیم عوض سوگند خدابهای دنیا را و ا گرچه کسیکه برای نفع او گواهی میدهیم صاحب قرابت باشدوپنهان نمی کنیم گواهی خدا[2] هرآئینه ماآنگاه از گنهگاران باشیم (۱۰۶).

فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا

ا گر * اطلاع واقع شدبرآنکه این دوگواه

---

(۱) یعنی ا گرشماصلاح کردید و شرط امرمعروف بجاآوردید مخالفتِ مخالفان ضررنمی کند والله اعلم.

(۲) ایضًا مترجم گوید ا گر مسلمانی رااتفاق سفر افتاد ودرجائی که هیچ مسلمان نبود محتضر شد ناچاردوذمی را ترکه خود سپرد وبروصیت خود گواه ساخت، ایشان ازآن ترکه جام نقرهٔ ای را خیانت کردند وچون اولیای میت ازایشان مطالبه نمودند قسم خوردند که مابآن اطلاع نه داریم بعدازآن آن جام نزدیك صواغی پیداشد گفت که این دوذمی بدست من فروختند درین باره آیت نازل شدودوکس ازاولیای میت قسم خورده آن جام را گرفتند.

(☆) توضیح: پس ا گراطلاع حاصل شد که آنها مرتکب گناهی شده اند پس دو گواه ازاقارب نزدیك میت که نسبت به اقارب دیگر میت مستحق میراث اویند جانشین آن دو گواه شوند.

مِنَ الَّذِيْنَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلَيٰنِ فَيُقْسِمٰنِ بِاللّٰهِ لَشَهَادَتُنَآ اَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَآ ۖ اِنَّآ اِذًا لَّمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٠٧﴾

حاصل کردند گناهی[1] پس بایستند دوکس دیگر که قرابت قریبه داشته باشند بجای آنهاازجماعتی که مال راحق خودساخت هریکی ازدو گواه دروغ به زبردستی برایشان[2] پس سوگند خورند بخداکه گواهیٔ مادرست تراست ازگواهیٔ آن دووازحدتجاوزنکرده ایم هرآئینه ماآنگاه ازستمگاران باشیم (۱۰۷) .

ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ يَّاْتُوْا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَجْهِهَآ اَوْ يَخَافُوْٓا اَنْ تُرَدَّ اَيْمَانٌ بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ ۗ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاسْمَعُوْا ۗ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿١٠٨﴾

این اسلوب نزدیك تراست بآنکه بیارند گواهی را بروجه آن یعنی بروجهیکه بایددر گواهی دادن یابترسند ازآنکه ردّکرده شود سوگندها بعد سوگند های ایشان[3] وبترسید ازخدا وبشنویدحکم اورا وخدا راه نمی نماید گروه فاسقان را[4] (۱۰۸) .

---

(۱) یعنی گواه حق که خدابآن فرموده والله اعلم .

(۲) یعنی دروغ گواهی دادندودروغ قسم خوردند .

(۳) یعنی ا گر کسی داندکه بعدازسوگند من سوگند مدعی نخواهد بود سوگند دروغ خورد وا گر بداند که چون کذب ظاهر شود مدعیانرا سوگند دهندو حق به سوگند ایشان ثابت شودازسوگند دروغ احتیاط کند .

(٤) مترجم گوید تاویل آیت بمذهب شافعی آن ست که مراد ازشهادت وصیت است وازمنکم من اقاربکم و ذکراثنین برای احتیاط و قسم دادن بجهت مدعاعلیه بودن درین دعوی که خیانت کرده اند وتعین صلوة عصر بجهت تغلیظ یمین واختیار اثنین برای احتیاط واقامت اولیان بجهت مدعاعلیه بودن برایشان دردعوای که بجهت حذرخود تقریر میکند چنانچه درصورت مذکوره دعوی اشتراء کرده بودندوان ارتبتم فان عثر اشارتست بتوجه دعوای کسی وبمذهب ابی حنیفه مانند آن ست مگرآنکه تعیین صلوة عصر بجهت آنست که قضات در محکمه همین وقت می نشستند پس گویا که گفته شد درمحکمه قضا =

يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُوْلُ مَاذَآ اُجِبْتُمْ ۖ قَالُوْا لَا عِلْمَ لَنَا ۖ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ﴿۱۰۹﴾

یادکن آن روز راکه جمع کندخدا پیغامبران را پس بگویدچه جواب داده شدشمارا گویند هیچ دانش نیست مارا هرآئینه توی داننده امر پنهانی[1] (۱۰۹) .

اِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِيْ عَلَيْكَ وَعَلٰى وَالِدَتِكَ ۘ اِذْ اَيَّدْتُّكَ بِرُوْحِ الْقُدُسِ ۖ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا ۚ وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ ۚ وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِاِذْنِيْ فَتَنْفُخُ فِيْهَا فَتَكُوْنُ طَيْرًا بِاِذْنِيْ وَتُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ بِاِذْنِيْ ۚ وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى بِاِذْنِيْ ۚ وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ فَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿۱۱۰﴾

آن وقت که گوید خدای‌تعالی ای عیسیٰ پسر مریم یادکن نعمت مرا برخویش و بروالدهٔ خویش چون قوت دادم ترا بروح القدس (یعنی به جبریل علیه السلام) سخن می گفتی بامردمان در گهواره ودرحالت معمری وچون آموختم ترا کتاب و دانش وتورات وانجیل وچون پیدا می کردی ازگِل مانند شکل مرغ به حکم من پس دم می زدی دروی پس می شد مرغی به حکم من وبِه میکردی کورمادرزاد را وبرص دارا را به حکم من وچون بیرون می آوردی مردگان را بحکم من[2] وچون بازداشتم شربنی اسرائیل را ازتو آنگاه که آوردی نزدیك ایشان معجزه هاپس گفتند کافران ازایشان نیست این مگرسحر آشکارا (۱۱۰) .

وَاِذْ اَوْحَيْتُ اِلَى الْحَوَارِيّٖنَ اَنْ اٰمِنُوْا بِيْ وَبِرَسُوْلِيْ ۖ قَالُوْٓا اٰمَنَّا وَاشْهَدْ بِاَنَّنَا مُسْلِمُوْنَ ﴿۱۱۱﴾

وچون الهام فرستادم بسوی حواریان که ایمان آریدبه من و به پیغامبر من گفتند ایمان آوردیم و گواه باش یا عیسیٰ برآنکه

= والله اعلم .

(۱) یعنی نخست ازسر خضوع ونیایش ایشان گویند دربرابرتوبه نسبت دانش ماراهیچ دانش نیست بعد ازآن گواهی دهند براست خویش والله اعلم .

(۲) یعنی از گور زنده برمی آوردی والله اعلم .

مامسلمانیم (۱۱۱) .

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

چون گفتند حواریان ای عیسیٰ پسر مریم آیامی تواندپروردگار تو که فروفرستد برمادسترخوانی ازآسمان گفت عیسیٰ بترسیدازخدا ا گر مومن هستید[1] (۱۱۲).

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾

گفتند می خواهیم که بخوریم ازآن دسترخوان وآرام گیرد دل های ما وبدانیم که راست گفتی باما وباشیم برنزول آن از گواهان (۱۱۳) .

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾

گفت عیسیٰ پسرمریم بارخدایا ای پروردگارما فرود آربرما دسترخوانی پُر ازطعام ازآسمان تاباشدعیدی برای ماوبرای اوائل امت ماوآخرامت ماومعجزه ازجانب تو وروزی ده مارا وتوبهترین روزی دهندگانی (۱۱٤) .

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾

گفت خدا من فرودآورنده ام آن رابرشما پس هرکه ازشماکافر شود بعد ازین پس من تعذیب کنم اورا عذابیکه تعذیب نه کنم بآن هیچ یك راازاهل عالم[2] (۱۱۵).

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ

ویادکن آن وقت که گویدخداای عیسیٰ پسر مریم آیاتو گفتی به مردمان که خدا گیرید مرا ومادرمرا بجز خدای‌تعالی[3]

---

(۱) حاصل این ست که الهام فرستادم بسوی حواریان درآن مدت که معجزه طلب کردند و برحسب مراداد یدند .

(۲) مترجم گوید بعد ازآن خوانی نازل شد ازآسمان بروی گوشت ونان پس خوردند و سیر شدند والله اعلم .

(۳) مترجم گوید خدای تعالی روزقیامت نعمت های خود را بر عیسیٰ یاد دهد بعد=

مَا لَيْسَ لِيْ بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِيْ وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ﴿١١٦﴾

گفت به پاکی یادمی کنم ترانه سزد مرا که بگویم آنچه لائق من نیست ا گر گفته باشم این قول پس تو آن را دانسته ای می دانی آنچه درضمیر من است ونه می دانم آنچه درضمیر تست هرآئینه تودانندهٔ امور پنهانی (۱۱٦) .

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَآ أَمَرْتَنِيْ بِهٖٓ أَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيْدًا مَّا دُمْتُ فِيْهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِيْ كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيْبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيْدٌ ﴿١١٧﴾

نه گفته ام بایشان مگر آنچه فرموده بودی مرابآن که پرستید خدارا پروردگار من وپروردگار شماوبودم برایشان نگاهبان مادامی که درمیان ایشان بودم پس وقتیکه بر گرفتی مرا[1] توبودی نگاه بان برایشان وتو برهمه چیز نگاه بانی (۱۱۷) .

إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿١١٨﴾

ا گر عذاب کنی ایشان را پس ایشان بندگان تواند و ا گر بیامرزی ایشانرا پس توی غالب استوارکار (۱۱۸) .

قَالَ اللّٰهُ هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصّٰدِقِيْنَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ أَبَدًا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿١١٩﴾

گویدخدا امروز روزی است که نفع کند راست گویان را راستئ ایشان ایشان رابباشد بوستانهامیرود زیرآن جویها جاویدان آنجا همیشه خوشنود شد خدا ازایشان وخوشنودشدند ایشان ازخدا این ست رستگاری بزرگ (۱۱۹) .

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيْهِنَّ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٢٠﴾

خدا راست پادشاهی آسمان هاو زمین وآنچه درآن هاست واوبرهمه چیز تواناست (۱۲۰) .

= ازآن سوال کند که خود را اله می گفتی یا نه بجهت تاکید و برای قطع شبهه نصاریٰ بابلغ وجوه والله اعلم فتح الرحمن .

(۱) یعنی برآسمان بردی مرا .